

29.11.2023

Uuden vammaispalvelulain (675/2023) soveltamisalan tarkentaminen

Kuuloliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua uuden vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamisesta. Näkemyksenämme esitämme seuraavaa:

1) Vammaispalvelulain soveltamisalaan ei tule tehdä minkäänlaista ikä- tai diagnoosirajausta.

Ikääntyneenä ilmenevä kuulo- tai näkövammaisuus tai niiden yhdistelmä ei ole normaalia ikääntymistä, vaan YK:n vammaissopimuksen tarkoittamaa ja sopimuksen määritelmäartiklassa olevaa aistivammaisuutta. YK:n vammaissopimus ei tunne ikääntymisrajausta vammaisuuteen.

YK:n vammaissopimuksen määritelmän mukaan vammaisuus on seurausta vuorovaikutuksesta vammaisten henkilöiden ja asenteista ja ympäristöstä johtuvien esteiden välillä. Vammaisen henkilön palvelutarve ei siis perustu pelkkään diagnoosiin. Sen vuoksi myöskään vammaispalveluja ei voida myöntää tai evätä diagnoosin perusteella. Vammaispalveluiden myöntämisen keskiössä tulee olla vammaisen henkilön yksilölliset tarpeet.

Osa kuulovammoista on eteneviä ja vaikea-asteisia kuulovammoja esiintyy kaikenikäisillä. Vammaispalvelulaki sisältää palveluja, joita ikääntyneet aistivammaiset sekä mm. muistisairaat eivät voi saada minkään muun lainsäädännön perusteella. Tällaisia ovat esimerkiksi tuki esteettömään asumiseen sekä valmennus, joka takaa ihmisen oikeuden kommunikaatioon ja kieleen, mikä on perusedellytys osallisuudelle. Myös ikääntyneillä ja iäkkäillä on ja tulee olla yhtäläinen oikeus osallistua yhteiskuntaan, kuin työikäisillä.

Vammaispalveluiden epääminen osalta vammaisista ikään tai diagnoosiin perustuen olisi Suomea sitovan YK:n vammaissopimuksen vastaista. Lisäksi se todennäköisesti johtaisi palvelutarpeen ja kustannusten kasvuun raskaammissa palveluissa, kun ikääntyneiden vammaisten itsenäisen elämän edellytykset ja toimintakyky heikentyisivät ilman tarvittavia vammaispalveluja.

2) Kuulo-ongelmia kokevista ei tule luoda kokoaan suurempaa uhkaa vammaispalvelulaille.

Vaikka osalle kuulovammaisista vammaispalvelulain perusteella myönnettävät palvelut ovat välttämättömiä, enemmistö huonokuuloisista saa jatkossakin palvelunsa yleislakien perusteella. Hoitoon ja hoivaan liittyvät palvelut järjestetään sosiaalihuoltolain mukaisesti ja kuntoutus terveydenhuoltolain mukaisena lääkinnällisenä kuntoutuksena. Vammaispalveluja saadakseen henkilön tulee täyttää sekä vammaisen henkilön oikeudellinen määritelmä, että haettavan palvelun myöntämisen perusteet. Toisin sanoen vammaispalvelulaki on mahdollista säilyttää erityislakina myös ilman ikääntymis- ja diagnoosirajauksia. On myös syytä huomata, että vaikeasti kuulovammaiset kuuluvat jo nyt vammaispalveluiden piiriin.

3) Taulukko 20 tulee poistaa

Marinin hallituksen esityksessä ollut taulukko numero 20 tulee joko poistaa esityksestä tai vaihtoehtoisesti siihen tulee sisällyttää myös puhuttua kieltä käyttävät kuulovammaiset ja kuulonäkövammaiset, kuten alkuperäisessä LVM:n taulukossa (2017). Tällä hetkellä vaikeasti kuulovammaisilla on subjektiivisia oikeuksia laissa ja on aivan vähimmäisvaatimus, että nämä nykyiset oikeudet säilytetään.

Lain esitöissä oleva taulukko jättää liikaa tulkinnanvaraa vammaispalvelujen työntekijälle siitä, kenelle palvelu kuuluu. Vammaispalveluiden saaminen ei saa riippua kielestä, kommunikaatiotavasta tai apuvälineestä, vaan kaikilla kuulovammaisilla tulee olla mahdollisuus saada vammaispalveluja, jos yksilöllinen tarve sitä vaatii.